

РЕЦЕНЗИЯ

от доцент д-р Валери Колев,
преподавател в катедра История на България по Нова българска
история

относно: Конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.2 История и археология (история на България - нова българска история), публикуван в Държавен вестник, бр. 82 от 03.10.2014 г.

Конкурсът за академичната длъжност „професор“ по нова българска история е обявен от Катедрата по История на България към Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ съгласно Решение на АС № 15/10. 09. 2014 г. Спазени са предвидените законови срокове и процедурни изисквания и са приложени необходимите комплекти документи.

За участие в конкурса е подал документи и е допуснат до участие само един кандидат - **доцент д-р Веселин Костов Янчев**. Той отговаря на изискванията на чл. 114 от *Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и придобиване на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“*. Кандидатът има образователната и научна степен „доктор“ по история, заемал е академичната длъжност „доцент“ повече от 9 години при изискван минимум от 2 години, участва в конкурса с хабилитационен труд, не е навършил 65 години и не е с удължен трудов договор по реда на § 11 от Преходните и заключителни разпоредби от *Закона за висшето образование*. Подадените документи отговарят на изискванията на чл. 117 от посочения *Правилник*.

Доцент д-р Веселин Янчев е роден на 30 януари 1963 г. в Малко Търново, Бургаска област. Завършва специалност история в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и втора специалност философия през 1986 г. с магистърска степен. След успешна аспирантура/докторантура, през 1991 г. получава образователната и научна степен „доктор“ по история и постъпва на работа в системата на средното образование. От 1993 до 1999 г. е научен сътрудник в Националния център по военна история/

Института за военна история към Министерство на отбраната и ГЩ. От 1999 г. след конкурс е избран за асистент по Нова българска история в Исторически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, а през 2005 г. се хабилитира.

Като преподавател, в бакалавърската степен доц. д-р Веселин Янчев води основните лекционни курсове с всички специалности в ИФ на ротационен принцип и специализирания курс „Българският парламентаризъм, 1879 - 1944 г.“ В магистърската степен той води приравнителния курс по Нова българска история с магистрите - неспециалисти и 3 специализирани курса в две магистърски програми на Историческия факултет. Бил е научен ръководител на пет редовни докторанти и научен консултант на двама свободни докторанти, от които трима успешно са завършили своите докторантури и работят по специалността си в системата на музеите. В своята преподавателска дейност, кандидатът в конкурса е взискателен и прецизен както към себе си, така и към студентите, което в съчетание със задълбочените му познания и широката му обща историческа култура го прави успешен лектор и популярен преподавател.

В конкурса доцент д-р Веселин Янчев участва с 3 монографии, от които две самостоятелни и една в съавторство, четири студии, пет статии, два учебника и един албум, публикувани след хабилитацията му през 2005 г., които не повтарят хронологическия обхват на темата на хабилитацията.

Централно място в предложените за конкурса трудове заема монографичното изследване „Армия, обществен ред и вътрешна сигурност: Между войните и след тях, 1913-1915М 1918-1923“, УИ „Св. Кл. Охридски“, С, 2014, 433 с. То е логично продължение на неговата хабилитация в краткия мирновременен период между Балканските и Първата световна война и в следвоенната криза до края на земеделското управление. Монографията си поставя две основни цели - да проследи развитието на законодателната и нормативната база на използване на Българската армия в границите на държавата в мирно време и осъществената на нейна основа практика. Със завидно умение, авторът показва еволюцията на възгледите за допустимостта на намесата на войската във вътрешния живот на страната и разрывът между идейното развитие и половинчатата регламентация, която обслужва повече краткосрочните интереси на изпълнителната власт, отколкото дългосрочни демократични политически тенденции. В този смисъл, той с основание вижда противоречия между приложното законодателство и принципите на промените в Търновската

конституция от V ВНС през юли 1911 г. (с. 77). Същата политика на лутане между демократични принципи и изкушенията на недотам демократични политики са разкрити и за петте години след края на Първата световна война.

В процеса на изследването В. Янчев стига до цялостно преосмисляне на събития и процеси в два от най-динамичните и противоречиви периода в новата българска история след Балканските войни. Неговото заключение, че войнишкият бунт (Войнишкото въстание) от септември-октомври 1918 г. е опит за държавен преврат, е твърде силно, но за сметка на това отлично логически мотивирано и подкрепено с изложените факти. Това, което трябва да бъде изтъкнато е, че кандидатът винаги застава на позицията на легитимността и държавата и това му позволява да направи конкретни и общи заключения, твърде далеч от господстващите традиционни оценки, основани върху осъзната или несъзнателна дихотомия марксизъм - антимарксизъм, която продължава да владее и конкретните и по-обща изследвания за периода. Именно на тази основа са разкрити връзките между армията и останалите държавни и местни власти в трудния период на нейното реформиране според изискванията на Ньойския мирен договор и на Военно-контролните комисии на Антантата в България.

Особено отчетливо е показана и ролята на нелегалния Военен съюз, който по това време изживява еволюцията от военна професионална организация до своеобразна военна партия в опозиция на коалиционното и самостоятелно земеделско правителство. В детайли са представени опитите за налагане на контрол върху паравоенните формирания на крайно левите политически сили и националноосвободителните организации, както и на Врангеловата армия в страната, а също и в борба с възроденото разбойничество. Всички тези вътрешно-политически сблъсъци, в които Българската армия има решаващо участие за предотвратяване на социален взрив и запазване на относителен ред и сигурност, постепенно я превръщат от инструмент на българската външна политика с оглед на националното обединение, във вътрешнополитическа институция, което цели и мирният договор с Антантата.

Втората самостоятелна монография, с която доцент д-р Веселин Янчев се явява на конкурса е „Службите за охрана в България: От княза до президента, 1879-2013“, УИ „Св. Кл. Охридски“, С, 2013, 224 с. и е типичен представител на академичната история на институциите. В хронологическия период на обявения конкурс попада

само нейната първа глава „Охраната на държавното ръководство от Освобождението до 1944 г.“ (с. 7-103). Авторът удачно избира структуриране по владетели, доколкото службата е концентрирана върху личността на българските монарси. Поставено е ясно разграничение между военната и цивилната охрана на държавния глава, като последната постепенно се слива с полицията, (с. 35). Посочени са като нейните охранителни, така и ескортните и представителните ѝ функции на базата на запазеното документално наследство. Проследена е постепенната еволюция в регламентацията и практиката, които създават стабилна и безотказно работеща институция, гарантираща сигурността на държавния глава. (с. 92).

Тази военна и политическа проблематика е доразвита и в две студии и една статия: „Вътрешните функции на армията в междувоенния период, 1913-1915 г.“ - Известия на държавните архиви, т. 103-104, С, 2012, „Дълг“ и „Отечество“: Армията и превратът на 9 юни 1923 г. - В: Историята, която се усмихва, С, 2014 и статията „Кимон Георгиев и Военният съюз: От строя до политиката“ - Военноисторически сборник, 2013, кн. 3. Едновременно с това доц. В. Янчев продължава да работи и по теми от довоенния период и да развива и надгражда собствените си научни изследвания, както е видно от студията „Армията и разбойничеството в България от Освобождението до началото на XX век“ в ГСУ-ИФ, т. 98-99, С, 2007 и статията „Княз Александър I, армията и Русия, 1879-1885 г.“ - В: Третото българско царство, 1879-1946, С, 2009. В тази група проучвания може да бъде поставена и статията му за Съюза на запасните офицери в България в началото на Втората световна война, която е единствена публикация по тази проблематика.

Особено място в научното творчество на кандидата в конкурса заема албумът „Войната такава, каквато беше: България в Първата балканска война, 1912-1913 г.“, С, 2012. Той е особено успешен опит за въвеждане на практически неизползван снимков изворов материал като равностойно на писмените извори градиво за историческо изследване. В това отношение доц. д-р В. Янчев е един от пионерите, който показва как подобен подход може да се впише в общата изворова база на една добре проучена тема като я обогати и разкрие нови нейни аспекти.

Интересът на кандидата към вътрешнополитическата история личи особено ясно в студията „Апология на българската социалдемократия, 1891-1944 г.“ - В: Изследвания по историята на социализма в България, 1891-1944, т. I, С, 2008. Тя е опит за

разбиване на негативния образ на българските социалдемократи, изграден от марксистката историография в страната. На основата на детайлно изследване на политическата линия на социалдемократическото течение, в съпоставка както с комунистическото, така и с европейската социалдемократия, са посочени както постиженията, така и неуспехите на българските социалдемократи и е изтъкната тяхната положителна роля в общото политическо развитие на страната.

Доцент д-р В. Янчев е автор на учебници и учебни помагала за основното и средното образование, които са добре разпространени в българската училищна мрежа и формират историческата култура на новото поколение млади българи.

Научната продукция, с която кандидатът участва в обявения конкурс показва едно завидно високо ниво, отговарящо напълно на високите изисквания за преподаването на Нова българска история в ИФ на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Тя без изключение е изградена върху изключително широка оригинална документална изворова основа и при задълбочено познаване на историографията както по изследваната тема, така и по-общата в разглеждания период. Затова текстовете са логично и добре структурирани, с подробна реконструкция, трудно оборим анализ и аргументирани изводи. Налице е трудното умение да се обработва извънредно голям и противоречив изворов материал като в подробностите личи последователната линия на изложението, което поднася резултатите ясно и ненаатрапчиво, както е характерно за сериозното академично историческо повествование. За това спомага и предпочитания хронологично-проблемен подход в проучванията, който предразполага към успешно наративно изложение.

Резултатите от своите проучвания върху новата българска история, доцент д-р В. Янчев популяризира не само в писмен вид, а и чрез активно участие в национални и международни конференции - 20 броя за 10 години. Той участва и в 7 научно-изследователски проекта, от които 4 по университетския НИС и 3 външни, като член на екипа или научен ръководител. Повече от 20 години е член на редколегията на частното историческо списание „Минало“, а и на Известията на Българското историческо дружество, на което е член и на Управителния му съвет. Член е и на различни ръководства на неправителствените сдружения „АГОРА“, „Грижа за утре“ и фондация „Ценности“.

В заключение искам да изтъкна още веднъж, че доцент д-р Веселин Янчев е утвърден учен, с респектираши научни изследвания и богат преподавателски опит, уважаван както от колегите си, така и от студентите. Неговите изследвания и преподавателска дейност ми дават основания да смятам, че той притежава всички необходими качества, за да получи академичната длъжност „професор“ в този конкурс.

София, 11 януари 2015 г.

Подпис:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Valeri Kolev', written in a cursive style.

доцент д-р Валери Колев